

Identiteit

B. C. M. RAES

Ligt het aan mij of heeft ook u bij uzelf vastgesteld dat het aantal fusies, onvermijdelijk vergezeld door reorganisaties, in de geestelijke gezondheidszorg nauwelijks is bij te houden? En dat het nog wel enige tijd zal vergen voordat de hiermee gepaard gaande creatieve nieuwe naamgevingen net zo gemakkelijk in de mond liggen als 'Wolfheze' of 'Santpoort'?

Naar ik meen is het beroep medisch socioloog nagenoeg uitgestorven, anders had aan hem of haar de vraag gesteld kunnen worden welke maatschappelijke fenomenen achter deze herstructureeringen schuilgaan. Want de verklaring dat het enkel en alleen gaat om verbetering van de professionele zorg lijkt mij ontoereikend. Het is verleidelijk een parallel te zoeken in wat gaande is in het bedrijfsleven, waarvan dergelijke processen bijna dagelijks op de voorpagina's van de kranten worden beschreven. Ook binnen de ministeries zijn reorganisaties en herverdeling van taken en verantwoordelijkheden een kennelijk noodzakelijke voortdurende tijdsbesteding.

Ik moest hieraan denken toen ik las over de in Engeland woonachtige Amerikaanse socioloog Richard Sennett. De verschijning in Nederlandse vertaling van zijn laatste boek *De flexibele mens* was aanleiding voor verslagen van gesprekken met hem in *Trouw* (17 mei jl.) en in *de Volkskrant* (3 juni jl.).

Sennett beschrijft in zijn boek wat de nieuwe flexibele economie doet met het karakter van mensen. Flexibiliteit blijkt, behalve kans op meer welvaart, ook onzekerheid, angst en, misschien wel het ergste, oppervlakkigheid te veroorzaken. Het hedendaagse werken in teamverband lijkt op het eerste gezicht een meer intensieve en vriendschappelijke manier van met elkaar omgaan dan gebruikelijk was in de vroeger hiërarchischer ordening van werkverhoudingen. Volgens Sennett is het hedendaagse teamwerk echter meer een toneelstuk waarin betrokkenheid wordt voorgewend, maar waarin we al te goed beseffen dat de ploeg morgen uit elkaar kan vallen, omdat het project klaar is, omdat de leiding in andere handen overgaat, omdat we zelf misschien iets beters kunnen krijgen of omdat er een reorganisatie over ons heen komt. Waarom zou je investeren in een vertrouwensband met een collega als je niet weet of hij of zij, jezelf, het team of de organisatie morgen nog met hetzelfde bezig zullen zijn. Teamwerk wordt zo een vernederende ervaring, aldus Sennett. Verder merkt hij op dat doorgaans alleen de top van organisaties profiteert van deze veranderingen; het middenkader verandert wel van positie om vervolgens te ontdekken dat het geen opwaartse maar slechts een zijwaartse promotie heeft gemaakt. Sennett komt van een sociologische analyse terecht in een sociaal-psychologische beschouwing, waarvan vervolgens opgemerkt kan worden dat deze niet zo ver af staat van wat men aan

problemen placht tegen te komen in de sociale psychiatrie, of zo men wil het systeemdenken in de psychiatrie.

Terugbladerend in het recent verschenen facsimilenummer van dit tijdschrift vond ik in de bijdrage van Trimbos de volgende zin: 'Menig psychiater, die meer dan een ander mensen te zien krijgt die in deze (maatschappelijke) verschuivingen vermalen dreigen te worden, kan niet anders dan zijn blik richten op de sociale werkelijkheid waaruit zijn patiënten komen en waarin zij al of niet genoegzaam verbeterd terugkeren'. Zo'n uitspraak klinkt thans bijna als die van een roepende in de woestijn, waarin per slot van rekening de beschikbaarheid van water van meer betekenis is dan een betrouwbare diagnose van de verdoolde.

Bij de behandeling van forensisch-psychiatrische patiënten en van vele anderen die zich om hulp tot een psychiater wenden, zijn de elementen constantie, consistentie en transparantie van de zijde van de behandelaar of van het behandelend team noodzakelijke voorwaarden om tot enig succes te geraken. Laten we maar hopen dat de fusies en reorganisaties in de geestelijke gezondheidszorg daar in positieve zin toe kunnen bijdragen.

LITERATUUR

- Sennet, R. (2000). *De flexibele mens. Psychogram van de moderne samenleving*. Amsterdam: Byblos.